

ció, *Resum*, *Continguts*, *Comentari/Valoració*, *Fragment* i *Referències*. Així, analitza totes les mostres i comença per *Mots de bona cristiandat*. (En primer lloc, *Mots de bona cristiandat* fou una publicació independent, però Macabich la va incloure el 1967 al IV volum d'*Historia de Ibiza* i Gomila la introdueix dins la segona obra amb els comentaris pertinents.) Després, continua amb els altres materials del volum IV d'*Historia* i acaba amb el *Romancer tradicional eivissenc*.

Joan Gomila demostra amb l'estudi una feina detallada, minuciosa i atenta: no és sols descriure una obra amb una perspectiva general i fer-ne un resum. L'autor n'explica les característiques, les fonts primàries i secundàries, referencia si hi ha articles publicats sobre l'aspecte que comenta i analitza les mostres etno-poètiques des d'una perspectiva generalista, però acadèmica. Gomila no efectua cap comentari de text mot per mot, però sí que en destria la informació rellevant i demostra tenir grans coneixements de tota la bibliografia publicada sobre l'autor i les seves obres. Per posar un exemple, de l'apartat «Rondaies» ens resumeix les narracions orals una per una, les classifica segons l'índex Aarne-Thompson-Uther (ATU) —el sistema internacional de classificació de rondalles— i les relaciona amb altres mostres en llengua catalana.

Per tant, és un estudi detallat de l'obra de Macabich que, alhora, ens serveix com a guia per a aprofundir en els materials folklòrics concrets. Aquests tipus d'obres són necessàries perquè ens ajuden a reivindicar un autor, contribueixen a l'estudi de la seva obra i en sintetitzen la informació. *L'obra folklòrica d'Isidor Macabich* serà —sens dubte— un llibre de consulta per a qui vulgui una aproximació al folklore de les Pitiüses i a la tasca del canonge Macabich.

ALBERT, Esteve: *Josep Sebastià Pons. Poeta de la catalanitat essencial*, Josep Puig Pla i Jaume Vallvehí i Altamira (eds.), Perpinyà: Trabucaire, 2023.

EUSEBI AYENSA

Acadèmia d'Atenes

eayensa@xtec.cat

Quan va sortir a la llum el manuscrit original de *La terra eixorca*, de T. S. Eliot, quaranta-vuit anys després de la redacció del poema, Ezra Pound va exclamar: «Com més sabem d'Eliot, millor!». El mateix es podria dir de Josep Sebastià Pons ara que finalment ha aparegut aquesta monografia inèdita dedicada per Esteve Albert al gran poeta rossellonès.

L'obra, que s'obre amb un proemi de Carles Duarte i un pròleg d'August Bover que posen de manifest la importància del treball editat i reivindiquen les figures de Pons i Albert, es divideix en dos grans apartats: la introducció dels curadors (p. 9-38) i l'edició de l'assaig (p. 39-152), a més de deu utilíssims annexos.

La introducció va molt més enllà del que seria d'esperar i aborda aspectes com ara la figura d'Albert, no tan coneguda com caldria, les afinitats personals i literàries que l'uniren a Pons i tots els detalls de la tasca d'edició pròpiament dita. En aquest sentit, hem de felicitar els curadors per no haver optat per una edició crítica, que hauria fet un flac favor a la difusió de l'assaig. El capítol dedicat a les fonts del treball és molt meritori, ja que aquestes fonts constitueixen, alhora, un dels seus majors atractius: ultra la coneixença personal amb el poeta, al qual Albert va anar a visitar en moltes ocasions a la seva casa del Bulès, als afores d'Illa, és fonamental la contribució que van tenir en l'assaig persones properes a Pons, com la seva mare Antoinette Trainier (que el va sobreviure un munt d'anys), la seva germana, també poeta, Simona Gay, i la seva filla Rafaela. Els criteris editorials exposats pels curadors es materialitzen en l'edició de l'assaig, en la qual no s'estalvien notes al peu per identificar, sobretot, personatges històrics lligats al poeta rossellonès que avui són desconeguts per la majoria de lectors o per explicar mots de l'original de difícil comprensió.

L'obra comença amb un capítol titulat «El Rosselló a la segona meitat del segle passat» (és a dir, el segle XIX), en què es donen una sèrie de claus molt útils sobre l'estat de la llengua i la cultura catalanes al Rosselló quan Pons va irrompre en el panorama literari, amb un afrancesament progressiu del territori al qual intentava posar aturador un incipient moviment catalanista de caire netament cultural (p. 45-49). Pons és fill d'una època i d'unes circumstàncies molt concretes, i a resseguir la seva trajectòria vital fins a l'aparició del seu primer llibre de poemes, *Roses i xiprers* (1911), va dedicat el capítol següent, titulat *Illa-Corbera-Perpinya* (p. 51-64).

La presentació de l'obra poètica de Pons ocupa els quatre capítols següents, que constitueixen, alhora, el moll de l'os del llibre: Primera època (*Roses i xiprers* i *El bon pedrís*), Segona època (*L'estel de l'escamot*), Tercera època (*Canta Perdiu* i *L'aire i la fulla*) i Quarta època (*Cantilena* i *Conversa*). És tot un encert vincular la presentació dels diversos reculls poètics de Pons a la seva vida, ja que aquesta, juntament amb el paisatge rossellonès, és la que articula bona part dels seus versos.

Si hi ha un capítol realment original és el titulat «Poeta de Catalunya» (p. 119-127), en el qual Albert transcriu una conversa mantinguda amb Pons entorn de la dècada dels cinquanta del segle passat, en un moment en què ell mateix passava una profunda crisi de confiança en el futur del país, sumit en els anys més foscos de la dictadura franquista. S'entén, doncs, la necessitat en aquella època d'incertesa de recórrer a persones com Pons, «personificació del seny, de la saviesa immanent, la més profunda i la més alta» (p. 120), per trobar-hi una paraula de consol i una mica de llum enmig de la foscor que permetés afrontar el futur amb un mínim d'optimisme.

Els capítols que porten per títol «Llenguatge i missió» (p. 129-140) i «Mestre de la nova poesia occitana» (p. 141-145) giren entorn de dos temes també importants per aprofundir en la vida i obra de Pons: la lluita tenaç per forjar una llengua

literària sense renunciar al seu rossellonisme i la seva missió per transcendir el localisme dels seus primers reculls i convertir-se en un dels grans poetes de les nostres lletres, d'una banda, i, de l'altra, el seu paper de model per als joves escriptors occitans que volien desempallegar-se del felibritge mistralenc.

Unes paraules finals mereixen els deu apèndixs, d'abast i contingut molt diferent, però que, en el seu conjunt, venen a completar perfectament el llibre que ressenyem. Especialment interessants són les notes preses per Pla en el moment de dedicar a Pons un dels seus Homenots i la transcripció de la conversa mantinguda per Albert amb Simona Gay, la germana, també poeta, de Pons.

A l'hora de posar fi a aquesta ressenya, cal reconèixer que, si bé les notícies realment noves del llibre que ens ocupa són molt limitades i malgrat alguns errors de picat que hi hem detectat i que amb una revisió més atenta s'haguessin pogut evitar, *Josep Sebastià Pons, poeta de la catalanitat essencial*, tot i els anys passats des de la seva redacció, segueix essent una obra fonamental per tot aquell que s'enfronti per primera vegada a la poesia ponsiana o fins i tot per aquell que vulgui aprofundir en els versos d'un poeta que, com ha dit algun crític, constitueix un dels casos més escandalosos de distorsió entre qualitat i prestigi. No debades, com rebla molt encertadament Esteve Albert, «la poesia de Pons és bona, és excel·lent, perquè diu alguna cosa sempre, diu el que vol dir i ho diu amb poques i ben trobades paraules, diu encara el que calia que algú ens digués, el que, en el fons, esperàvem, el que tenim el dret i el deure d'esperar, si volem de debò salvar-nos del naufragi total com a cultura» (p. 136).

La nostra més efusiva enhorabona, doncs, als curadors del volum, que, d'una manera exemplar, han fet llegidor un llibre que està cridat a ser una fita indiscutible en la cada cop més rica bibliografia ponsiana.

VALRIU LLINÀS, Caterina (ed.): *Les rondalles que l'Arxiduc no va publicar. Edició completa, catalogació i estudi del Corpus de Rondalles de Mallorca Antoni M. Penya-Arxiduc Lluís Salvador (1894-1895)*, València: Galés Edicions, 2022.

JOSEP TEMPORAL

Grup d'Estudis Etnopoètics (SCLL-IEC)

j.temporal.oleart@gmail.com

Aquesta obra, nascuda com a tesi doctoral en antropologia i presentada a la UB el 2021, i mereixedora del Premi Mallorca d'Assaig 2021, és d'aquelles que amb tota seguretat marquen una fita en el currículum de l'autora i fan les delícies dels especialistes. El motiu és tan senzill com contundent: hi apareixen materials inèdits que se sospitava que existien però no es coneixien, i ofereix la versió definitiva, completa, d'un important corpus rondallístic recollit a Mallorca a les acaballes del XIX. De manera més precisa: s'editen i es cataloguen un total de 169 textos